

Den nya modulen har öppnat museet mot staden och parken. I skymningen kan förbipasserande titta på bilder från pågående utställningar.

Farväl till barackerna – Skissernas museum

HELENA LIND, *Frilansskribent*

DET SOM EN GÅNG fick rum i några lådor kräver nu ett helt komplex av byggnader. Museet har vuxit oplanerat – i takt med samlingarna. Volym har lagts till volym. Ömsom har lösningarna varit provisoriska, ömsom permanenta. Med tiden har de två vinklade byggnadskropparna, i hörnet Finngatan/Sölvegatan, formats till ett slutet rum. I dag poserar fem olika epoker sida vid sida kring en öppen skulpturgård i kvarterets inre.

Arkiv för dekorativ konst skapades 1934 av konsthistorikern Ragnar Josephson. Lundaprofessorn ville visa sina studenter hur ett monumentalt konstverk kommer till. Femhundra skisser och modeller förvarades då på institutionen för konsthistoria. Mot slutet av decenniet fördes samlingen över till det nerlagda lärarinneseminariets gymnastiksal. De nya lokalerna invigdes 1941, och samtidigt öppnade den första utställningen. År 1947 hade konstverken även tagit över huvudbyggnaden från 1921, ritad av Carl Andréén. Samma år gavs bygglov för barackerna, som sattes ihop efter noggranna ritningar av arkitekten Hans Westman.

Äntligen har de nio militärbarackerna spelat ut sin roll, de som egentligen var ett provisorium, men som fick fungera som rum för tillfälliga utställningar i över femtio år. De revs först 2001 när man stängde inför den senaste utbyggnaden.

ARKITEKTÄVLINGEN

En arkitektävling utlystes av Statens fastighetsverk, på uppdrag av Lunds universitet. En viktig förutsättning var att utbyggnaden skulle kunna ske i två steg, eftersom finansieringen inte var löst. De arton statliga miljonerna täckte bara den

första etappen, som därför måste få en avslutad form. Syftet var framförallt att skapa funktionella och rymliga magasin och verkstäder under jord, men också nya rum för tillfälliga utställningar – en funktion som försvann med barackerna.

Ett fyrtiotal arkitektkontor visade intresse för att delta, sex valdes ut. I februari 1999 utsågs Johan Celsing och hans team som vinnare. Förslaget var utformat i samarbete med landskapsarkitekten Monica Gora. Utöver hänsyn till parken och staden, till områdets struktur, skala och karaktär, handlade deras koncept om god funktion och tilltalande gestaltning. De vann genom sin enkelhet och tydlighet, men också för att förslaget tillät en gradvis förändring. Även skulpturgården samlade poäng hos juryn.

Tanken är att museet i nästa steg ska växa och öppnas upp mot parken genom en hög glasad volym, som ska rymma ett efterlängtat kafé med trädgårdsservering, bokhandel, hörsal, fler och större utställningsrum samt en stor inbjudande entré. Först då kommer museet närmare lundensarna och blir den annonspelare som de unika samlingarna och staden så länge väntat på. Även parken kommer att förändras, staket försvinner, skulpturerna hamnar närmare universitetsbiblioteket och Biskopshusets gröna rum blir mer tillgängliga.

EN LÅG PROFIL MED TYDLIG AVSIKT

Den nya modulen är tämligen anonym, osynlig från gatan och inkilad mellan det redan byggda – in mot gården. Endast en bit av kortsidan exponeras mot parken. Här försvinner den delvis på grund av den monumentala grannen.

Den lågmälda, återhållna tonen handlar inte bara om placeringen, utan också om formen och materialen, om enkelheten. Om hur de höga släta betongelementen samspelar med de kraftiga fönsteromfattningarna och de glasade partierna. Och om hur ögat tilltalas av de stillsamma materialen. Men också om de rumsliga övergångarna mellan exteriör och interiör, hur formen och placeringen av de få öppningarna ger en maximal kontakt med gården och parken. I de publika salarna sticker de ut en bit. På så vis förstärks effekten. Ibland försvinner gränsen helt mellan inne och ute – som i den glasade gången. Och glaset håller betongkänslan i schack.

Det är kanske framförallt genom sin förmåga att befria arkitekturen från allt onödigt, som Johan Celsing lyckas. När funktion och estetik får komma direkt ur formen, ur materialet, då blir det som bäst. Hans diskreta och väl anpassade modul talar för sig själv, utan några större åthävor; den låter det befintliga behålla sin röst utan att fördens skull stiga tillbaka. Det är en konst. Och genom att det existerande får lämna avtryck i det nya, skapas en länk mellan nu och då. Kopplingen hittar vi i detaljer, i halvcylindern, de snedställda lanterninerna och betongen.

Bra att Johan Celsing övergav sin första tanke – att klä fasaderna i gult tegel. Nu kom sättet att behandla ytan i stället att belönas med ett arkitekturpris 2006. Skönt att han lämnade kvar en liten remsa i kvarterets inre, en intim och vilsam plats med många möjligheter. Synd bara att den tills vidare är stängd för besökarna, att inomhusklimatet inte tillåter passage. Och att den smäckra konstruktionen inte riktigt håller – fönsterpartiet mot parken

måste redan förstärkas, träramen bär inte glaset. Ett stort minus är förstås att etapp två måste vänta.

Men den stora vinsten är att alla delar nu kommunicerar. Vi kan således flanera runt i en slinga som löper från entrén via Svenska salen, genom de olika epokerna och tillbaka till utgångspunkten – eller tvärtom. Tidigare var Skulptursalen en vändpunkt. Nu ansluter galleriet hit, från Svenska salen som är museets knutpunkt. Här tvingas vi välja väg, antingen via den mer pompösa portalen från 1880-talet, eller den mer lågmälda öppningen. Kanske är det ljuset i den nya delen och kontakten med den finstämda skulpturgården som avgör? Från den glasade gången blir det också tydligt hur delarna hänger ihop – med 1800-talsfasaden på andra sidan gården. Men gången är framför allt en länk mellan det övre och nedre planet. Från galleriet löper trappan upp till de tre rummen för tillfälliga utställningar; den mynnar i den största utställningshallen som från början var en enda stor volym. Hallen har tillfälligt delats av för att kunna rymma flera funktioner samtidigt. Den spatiösa och luftiga känslan är borta. Estetiken får stå tillbaka när museet behöver väggar. Samtidskonstens olika uttryck kräver rum. Ett bildspel måste kunna visas tillsammans med målningar, skisser och skulpturer. Och installationer kräver egen yta.

ANSLUTNINGSPUNKTERNA

I ena ändan ansluter trappgalleriet till Svenska salen, Hans Westmans permanenta tillbyggnad från 1959. I den andra kopplas den nya modulen samman med Skulptursalen, Karl Koistinens tillägg från 1988.

Från parken möts vi av Hans Westmans jättelika betongvägg. Det råa uttrycket markerar en ny epok i arkitekturhistorien. Men trots sin orubblighet framstår ytan som livfull. Inte bara tiden har lämnat spår, avtrycken från femtiotalets träformar ger fasaden en särskild karaktär. Betongen göts då på plats. De nyproducerade betongelementen har ett helt annat uttryck. Ytterst mot parken placerade Westman entrén, den byggdes om 1990.

Ljusinsläppen är få. Av omsorg om konstverken silas dagern in uppifrån, via snedställda lanterniner. Men mot parken bryts fasaden av en hög glasad slits. Här blir arkitektens avsikt tydlig först när vi kommer in i utställningshallen och upp på bron. Den leder rakt mot öppningen

och ljuset. Härifrån ligger parken bokstavligen för våra fötter. Tyvärr har den en gång smäckra bron förfulats genom en ny ventilationsanläggning. Även värmesystemet har gjorts om till nackdel för salen. Hans Westman lät installera golvvärme, definitivt en nymodighet 1959, men också bättre för inomhusklimatet och föremålen.

Från gatan sticker Karl Koistinens skulptur ut. Den är i sig en skulptur. Fasaden mot Sölvegatan är spektakulär, inte bara tack vare konstnären Sivert Lindbloms utsmyckning, utan kanske framförallt genom arkitektens lek med ljus och skugga, manifesterad i de fint utmejslade friserna och öppningarna. Strömskiftet – de snett lagda tegelstenarna – och den indragna kakelfrisen under takfoten förstärker intrycket. Och genom de stilerade bronsskulpturerna fullföljer konstnären temat. I solljus avtecknas nämligen hans egen profil mot fasaden, som en skugga.

Öppningar och friser tycks skapade från en strikt geometrisk plan, som även bestämt keramikplattornas form och placering. De blå plattorna är ett lekfullt inslag. Kanske ville konstnären visa att färg vinner över form? Den strama geometrin bryts endast av ett stort välvt fönsterparti, som går genom två plan – från början tänkt som en del av en hel cylinder. Ur en skisserie inne i salen förstår vi att öppningen skulle ha fått sin motsvarighet åt väster, där det glasade galleriet i dag ansluter.

BESÖKARNA HAR BLIVIT FLER

I stunden projiceras bilder från Vassil Simitchev's pågående utställning ut mot parken och flanörerna. Staden tycks ha vaknat, nyfikenheten är större och besökarna har blivit många fler. Året före ombyggnaden hade museet 14 335 besökare, förra året 23 330 och förhoppningsvis håller trenden i sig. Lyskraften borde vara stor, med tanke på de många konstnärliga överraskningarna och den unika verksamheten: att kunna följa konstnärens hela tanke- och arbetsprocess, från idé till färdigt konstverk – även det som inte förverkligats.

För konstnärer är det nordöstra hörnet i Biblioteksparken en given plats. Kanske är det så att har man en gång satt sin fot innanför murarna, blir nästa besök ett måste. Det tar tid att smälta intrycken, att ta till sig informationen från ett par tusen utställda förlagor, skisser och modeller, till internationell och svensk offentlig monu-

mentalkonst. Ändå visas bara en bråkdel av konstverken, det mesta är magasinerat, inom och utanför museets väggar. Och magasinerna bågvar. Det är många gånger svårt att komma åt samlingarna.

Totalt disponerar Skissernas museum över tjugofemtusen verk, de äldsta från 1800-talets slut. Norden dominerar bredvid Frankrike, men museet visar även utomeuropeisk konst. Västafrika och Mexiko har fått sina egna salar. Här exponeras bland annat de stora muralmålarna Carlos Mérida och Diego Rivera.

I den voluminösa Svenska salen är sexhundra konstverk utspridda, från golv till tak. De mest iögonfallande är Isaac Grünewalds stora målning *Vigselrummet* och Ivar Johnssons fullskalemodell av *Kvinna vid havet* – hon som ser så liten ut på plats vid Sjöfartsmuseet i Göteborg. Här höjer hon sig som en jätte, fem och en halv meter över golvet. Skissernas museum ger proportioner på saker och ting!

I Internationella salen dominerar Frankrike, bland annat genom konstnärer som Fernand Léger, Henri Matisse och inte minst Sonia Delaunay. Hennes färgstarka, dynamiska originalmålningar – *Propeller*, *Motor* och *Instrumentpanel* – återger tidens ljusa tro på framtiden och maskinen. De visades på Världsutställningen i Paris 1937.

Och slutligen, i Skulptursalen härskar Henry Moores gigantiska gipsmodell *Hill Arches*, omgiven av en mängd moderna skulpturer av nutida konstnärer. **KV**

T. h. Den höga smala formen är karaktäristisk för Johan Celsing. Öppningarna mot gården ger maximal kontakt.

Bakom den skira textilen har vi total överblick över parkområdet. Arkitekten Hans Westman hade dubbla avsikter med den glasade slitsen.

